

Dalia Vabalienė

Pergalė
1984
Nr. 7

LIETUVIŲ POEZIJA ANGLIŠKAI

1983 m. pabaigoje Maskvos leidykla „Raduga“ anglų kalba išleido lietuvių poezijos antologiją „Gintaro krašto poezija“. Ji parengta Lietuvos TSR rašytojų sąjungos iniciatyva, gražiai apipavidalinta dailininko V. Valiaus. Tai pirmas toks stambus mūsų poezijos rinkinys angliškai, į kurį sudėta per 200 eilėraščių ir poemų ištraukų. Į antologiją įtraukta 55 poetų kūriniai, iliustruojantys įvairiausias mūsų poezijos kryptis, žanrus bei stilius. Skaitytojas galės susipažinti su lietuvių poezija nuo XVIII a. iki mūsų dienų. Knyga suskirstyta į keturias dalis: pirmoje — XVIII—XX a. poezija, baigiant Maironiu, antroje — ikitarybinio laikotarpio, trečioje ir ketvirtoje — tarybinė. Įvadinį žodį parašė E. Mieželaitis. Jis pakiliai ir vaizdingai pasakoja skaitytojui apie Lietuvą — poezijos šalį, apie lietuvių tautos istorijos vingius ir poeto misiją, apie poezijos renesansą Tarybų Lietuvoje. Aišku, keturių puslapių įžangoje giliau išanalizuoti lietuvių poezijos turinio ir formos raidą neįmanoma. Tačiau įžanga galėjo būti ir ilgesnė. Juk antologijos leidžiamos ne kasmet. Skaitytojui, pirmą kartą susidūrusiam su lietuvių poezija, būtų labai pravartu susipažinti su pagrindiniais mūsų poezijos raidos bruožais, eilėdaros principais. Manychiau, kad reikėjo stabtelėti ties ryškesnėmis mūsų poezijos viršūnė-

mis, poetais, aplink kuriuos grupavosi dešimtys mažesnio talento plunksnos brolių. Tada būtų aiškesnis ir antologijos padalijimas į dalis — dabar skaitytojui gali būti neaišku, kokių pagrindu ji taip daloma. Kodėl, pavyzdžiui, pirmą dalį baigiama Maironiu, o ne, tarkim, J. Janoniu? Kodėl pirmosios dalies tokia maža apimtis? Tiesa, knygos pabaigoje skaitytojas ras visų poetų trumpus biografinius duomenis, jų poezijos rinkinių pavadinimus, bet įžangoje galima buvo skaitytojui šiek tiek padėti susigaudyti mūsų poezijos vertybių hierarchijoje. Labai panašioje rusų poezijos antologijoje anglų kalba („Three Centuries of Russian Poetry“) įžanga smulkiu šriftu apima net 25 puslapius!

Be abejo, poezija visada kalba pati už save. Ką ir kaip kalba lietuvių poezija angliškai skaitančiajam, pirmiausia priklauso nuo vertėjų triūso ir talento. Knygą vertė keturi vertėjai: Piferis Tempestas, Dorianas Rotenbergas, S. Rojus ir Lionginas Pažūsis. Trys pirmieji lietuvių poeziją vertė iš pažodinio (rusiško) vertimo. Beje, keista, kad rusiško vertimo autorius (ar autoriai) knygoje nenurodyti. Juk pažodinis vertimas, nors ir ne toks kūrybiškas, bet taip pat didelis ir atsakingas darbas. Atrodo, kad jis atliktas gana kruopščiai. Ir vis dėlto vertėjams pritrūko žinių apie Lietuvos kraštą, jos kultūrą, papročius. Apie tai byloja vertimuose pasitaikančios klaidos. Dėl jų skaitytojas gali susidaryti vaizdą, kad senajame Lietuvos kaime lietuvių kasas dabindavo geltonomis rūtomis, lietuviai gerdavo vyną, netikėtą svečių būtinai vaišindavo karštu maistu, kad prie Nevėžio būdavo galima sutikti kalnų mešką ir pan. Šių klaidų buvo galima išvengti, jei tekstą būtų peržiūrėjęs lietuvių ir anglų kalbą mokantis redaktorius.

O apskritai nuveiktas didelis darbas. Daugelis vertimų leidžia pasidžiaugti, kad vertėjams užteko įkvėpimo ir meistriškumo lietuviškų eilių grožį perteikti anglų kalba. Pirmoje knygos dalyje pateikiami XVIII—XIX a. lietuvių poezijos šedevrai: ištraukos iš K. Donelaičio „Metų“ ir A. Baranausko „Anykščių šilelio“. Jas išvertė žinomas lietuvių poezijos vertėjas ir populiarintojas P. Tempestas. Išvertė talentingai, nenuskurdindamas K. Donelaičio be galo turtingos, sodrios kalbos, pasiekda-

mas teksto prasminio ir vaizdinio adekvatiškumo. Gyvai ir vaizdžiai perteiktas „Anykščių šilėlio“ miško grožis. Abi ištraukos angliškai skamba sklandžiai („Metų“ ištrauka gal net permelyg sklandžiai), abi jos sueiliuotos tradiciniu penkiapėdžiu jambu. Nors atskiriems metrams priskirti pastovaus stilistinio vaidmens negalima, hegzametras, kurį meistriškai pritaikė lietuvių kalbai K. Donelaitis, suteikia „Metams“ ypatingą atspalvį, sulėtina eilutės tėkmę. Anglų poezijai hegzametras nebūdingas (jis nebūdingas ir lietuvių poezijai), bet negalima sakyti, kad anglai su juo būtų nepažįstami. Anglų poetai hegzamėtru rašė nuo XVI a., ypač jis buvo madingas XIX a. Taigi galima, kad vertėjas jo atsisakė, neparodė K. Donelaičio eilavimo būdo ir mūsų poezijos metrų įvairovės.

Be minėtų kūrinų, pirmoje dalyje rasime A. Strazdo, S. Stanevičiaus, V. Kudirkos eilėraščių, gražiai išverstų D. Rotenbergo. Reikėtų paminėti, kad neteisingai išverstas A. Strazdo „Selianka aušra“ pavadinimas („Village Lassie Dawn“). Selianka nėra barbarizmas, reiškiantis kaimo mergelę. Čia jis nurodo kaimiškos idilės žanrą. Mažiau šiam vertėjui pavyko išversti A. Vienažindžio ir P. Vaičiūčio eiles — jos prarado švelnų lyrizmą, dainingumą.

Pirmąją knygos dalį vainikuoja Maironio kūryba. Čia prie geresnių vertimų būtų galima priskirti eilėraščius „Nuo Birutės kalno“ (vertė L. Pažūsis) ir „Vakarą ant ežero Keturių kantonų“ (vertė P. Tempestas, eilėraščių kažkodėl pavadinęs „Vakarą ant Keturių miško kantonų ežero“). Nors P. Tempestas buvo atidus Maironio poefiniam žodžiui ir vaizdai, perteikti bendros eilėraščių intonacijos jam nepavyko. Poetinė intonacija paprastai pakinta, pakeitus eilėraščio metrą arba poetinę sintaksę, sutrumpinus eilutę. Taip atsitiko su „Trakų pilimi“, kur, atsisakius triskiemenio metro, dingo ir iškilmingai graudi pasakojimo intonacija. Eilėraščio „Vasaros naktys“ vertime eilutė sutrumpinta nuo 10 iki 7 skiemenų, mišrus metras pakeistas į chorėją, moteriškas rimavimas — į vyrišką, todėl nebeliko elegiškos eilėraščio nuotaikos, jausmo perteikliaus jaunoje širdyje. Toli gražu nepri-

lygsta originalui ir eilėraščio „Užmigo žemė“ vertimas.

Antroje antologijos dalyje artimi originalui L. Giros „Gal klūstu“, J. Janonio „Kumečio daina“, B. Sruogos „Mano pily nėra laiko“ (vertė P. Tempestas), K. Binkio „Vokiškas pavasaris“, V. Mačernio „Vizijos“, K. Borutos „Su viesula ir su mylima“ (vertė D. Rotenbergas). Neanalizuodama įvairių poetų atskirų eilėraščių vertimų, norėčiau šiek tiek sustoti ties V. Mykolaičio-Pučino eilėrašciais anglų kalba. P. Tempestas išvertė dešimt šio poeto eilėraščių iš įvairių jo kūrybos laikotarpių. Rasime čia ir laimėjimų, ir nesėkmių. Palyginę poeto jaunystės eilėraščių „Užgeso žiburiai“ su vertimu, matome, kad autoriaus mintis kai kuriose eilutėse perteikiama nebe taip vaizdžiai, kaip originale. Pavyzdžiui, eilutė *Užgeso žiburiai pro džiaugsmą ir juokus išversta The lights went out when life was fair* (užgeso žiburiai, kai gyvenimas buvo gražus). Eilutė *Be atgarsio dvasia ar melsūsi, ar skųstų, išversta klausiamuoju sakiniu, įgyja kitą prasmę: For who will pray if there's no answer?* (Kas mels, jei nėra atsako?). Pakeitus amfibrachį jambu, sutrumpinus eilutę nuo 14 iki 10 skiemenų, eilėrašties „Žemei“ netenka putiniško mosto, vidinės jėgos. Vienas gražiausių V. Mykolaičio-Pučino ir apskritai lietuvių lyrikos šedevrų „Rūpintojėlis“ išverstas visai blankiai: praranda liaudies dainų intonacijas (valia valuzė, šviesioji naktuzė, vargų vargeliai ir pan.), nedaro graudumo įspūdžio. Iš ankstyvesniųjų eilėraščių labiau vykęs eilėraščio „Margi sakalai“ vertimas. Geriau P. Tempestui sekėsi versti vėlesniųjų metų šio poeto eilėraščius „Į šventąją žemę“, „Kad taurė būtų pilna“, „Popiečio saulėje“.

Trečioje knygos dalyje nemažas pluoštas S. Nėries eilėraščių vertimų. Malonu skaityti tokius artimus originalui eilėraščius, kaip „Per lūžtantį ledą“, „Mano vaikeliui“, „Sesuo žydrioji Vilija“ (vertė P. Tempestas). Gražiai skamba L. Pažūsis išversta ištrauka iš poemos „Bolševiko kelias“, eilėrašties „Tu nubusi“. Tačiau eilėraščiai „Diemedžiu žydėsiu“, „Prie žaltinio“ anaipol neprilygsta originalui. Didžiausia blogybė turbūt ta, kad vertėjas lengva ranka keičia originalo formą: metrą, rimus, sintaksinę struktūrą, eilutės ilgį.

Forma S. Nėries kūryboje taip susijusi su turiniu, kad, ją palietus, subyra visas eilėraštis.

Šioje antologijos dalyje neblogai išversti V. Montvilos, A. Venclovos (P. Tempesto, L. Pažūsiso vertimai), E. Matuzevičiaus, J. Mačevičiaus (D. Rotenbergo vertimai) eilėraščiai. Daug silpnesni V. Reimerio, P. Širvio, V. Mozūriūno eilėraščių vertimai (vertė S. Rojus). Vertėjas sunkokai valdo eilėlavimo techniką, dažnai nutolsta nuo teksto, nuskurdina poetinį eilėraščio turinį, sutrumpindamas eilutę. Pavyzdžiui, V. Mozūriūno eilėraščio „Sauga žemės“ eilutė *Ir mes išėjome su širdimi sunkia, neramūs išversta* dviem žodžiais *We left* (mes išėjome).

Paskutinėje knygos dalyje — šiuolaikinių vyresniosios ir jaunesniosios poetų kartos eilėraščių vertimai. Daugiausia versta D. Rotenbergo. Atrodo, kad jam artimos XX a. poezijoje mėgstamos prozinės kalbos intonacijos, verlibras. Neblogai jam pavyko išversti Just. Marcinkevičiaus, A. Maldonio, E. Mieželaičio, A. Žukausko, M. Martinaičio, V. Bložės, A. Drilingos, O. Baliukonytės eilėraščius. Sunkiau sekėsi perteikti savitos sintaksinės-intonacinės

struktūros J. Juškaičio, kai kuriuos J. Degutytės eilėraščius.

Į antologiją atrinkti geriausi, įdomiausi lietuvių poezijos ryškiausių poetinių individualybių kūriniai. Vienus jų versti buvo lengviau, kitus sunkiau, dar kiti taip ir liko „neįkandami“. Kyla mintis, kad, sudarant antologiją, kai kurių eilėraščių gal vertėjo atsisakyti dėl pernelyg svarbios lietuviškos jų specifikos (pavyzdžiui, V. Mykolaičio-Putino „Rūpintojėlio“, kurio vien pavadinimas be komentaro neperteikia lietuviškos realijos konotacijų, arba S. Gedos „Linų sėjos“, kur naujos spalvos suspindi dar gyvuose neišverčiamuose barbarizmuose *mojavos, svietas, larmybėse spalgenos, dabartės, laumšluotės*).

Pastaruoju metu jau įpratome eilėraščių vertimus matyti gretimame puslapyje šalia originalo. Nors dažnai teigiama, kad nemokančiam originalo kalbos originalo nereikia, dažnas poezijos mylėtojas mielai palygintų vertimo ir originalo bent jau grafinį pavidalą, o kai ką tatoi paskafintų ir rimtesnėms studijoms. Taigi reikia tik apgailėtauti, kad šiai antologijai pritrūko popieriaus.